

volgut embolicar aquests noms, i tot el problema de *Cuixà*, Skok, Molinier i Aebischer i fins *AlcM*. Això ens obliga, encara que no hi tinguin res a veure etimològicament ni en cap sentit, a tractar d'aquest grup de noms, en apèndix a l'estudi del cèlebre nom mo-

nàstic.
A aquestes confusions amb el grup de CUGUÇAC hi degué contribuir la desgraciada grafia oficial francesa *Cuxac* en lloc de *Cugçac*, amb què hom representa oficialment uns NLL del dept. Aude. Hi ha dos municipis *Cuxac-d'Aude*, distr. Narbona i *Cuxac-Cabardès* al Nord de Carcassona; la pron. aquí és *küksák*, ben diferent del nostre *kušá*. En realitat, com detalla el *Dict. Top.* de Sabarthès, hi ha a l'Aude 7 llocs d'aquest nom, separats, els uns més petits que els altres, i ell dóna per a tots la pron. més vulgar, *kütsák*. Que tots tenen una etimologia absolutament inconne-

xa amb la de *Cuixà*, ho demostren, en forma encara més palesa, les formes antigues de tots aquests llocs, documentades per l'obra excel·lent de Sabarthès.
Les dels més importants són: 1) *Cugciacum* a. 959, *Cugciacus* 990, *Cucutiacho* 1143 i segueix així; 2) *Cucciaco* a. 1249, *Cutsiachum* etc.; 3) *Cucuciaco* a. 1002, *Cucuzagum* 1527 etc.; els docs. de 990 i de 1002 publicats també per la *Hist. de Lgd.*, vol. v. És evident, en bona doctrina fonètica que totes aquestes formes suposen una base *CUCUTIACUM, admetent que hi hagué síncope primerenca de la u davant -TI-; o bé *CUCUCIACUM. Cap esculpí a postular el NP *Cucutius*, car Schulze documenta *Cuculnius* (amb variant *Coculnius*), pp. 150, 183, 141, junt amb molts altres noms en *Coc-* i en *Cu(l)-*; i la terminació -utius és de les més fecundes de l'antroponímia llatina: *Cannutius*, *Vellutius*, *Cossutius*, *Licutius*, *Nerutius*, *Cornutius* i molts més en Schulze; a penes cal dir que, ni amb síncope ni sense, això no hauria pogut donar la *š* catalana de *Cuixà*. També apareix un nom així en altres departaments occitans, o bé amb o, enlloc de u com el *Coculnius* de Schulze, car hi ha 2 *Cougoussac* a l'Aveyron, 2 a la Lozère i 2 al Gard, un d'ells documentat *Cogocium* per Skok, en doc. alvernès medieval.³

Ara bé, un nom semblant ha existit realment en domini català, en 4 llocs diferents, quasi homònims: 1) un en el Conflent, a. 1040: «in comitatu Confluenti --- *Cuguzac*» (*MarcaH.*, 1070) i probablement Ri. de *Cubtzago* en doc. ross. orig. de 1227 (*InoLC*, s. v. *cogot*); 2) A la Vall de Ridaura *Cuguciago*, 850 (*Hist. Lgd.* II); 957 *Qucuciago* (Monsalv. XI, 191); 1086: *Cugueiago* (ib., 333); 3) Un mas situat en el Pla de Girona en el lloc anomenat *Cuguchaco* en un doc. de 1063 (*BABL* III, 408), amb la grafia *ch* que era usual en aquest temps i llocs per *ç*.

La majoria d'aquests, o potser tots ells, judicant per les grafies antigues, sembla que tindrien -ç- sorda, que no lliga amb -UTIUS, sinó més aviat -ŪCIUS. Schulze, en efecte, a la p. 428 aplega 4 casos del sufix -UCIUS en NPP romans, menys que els de -UTIUS, del qual troba 9 exemples. Ara bé també tenim un altre lloc català on cal una base CUCUTIUS, -ACUM: l'estany de *Cutzach*⁶⁰

en el Pla de Banyoles ja citat per Alsius l'a. 1343, també dit «de la Cadavall d'Usall» (Alsius, *Nomencl.*, 153, i *Ensaig històric de Banyoles*, p. 205). Aquí la síncope i la sonora -tz- exigeixen -TI-, tal com ja hem indicat, menys equívocament, en els noms de l'Aude.

De la vall mallorquina de *Cuixac* a Pollença, documentada ja el 1302 i el 1593, vaig dir que podia venir del nom d'algun baró occità dels pocs que ajudaren a la conquesta de l'illa, relacionant-ho amb els noms francesos com *Cuissy*, dept. Aisne i *Cuissai*, a l'Orne, evidentment noms en -ACUM, si bé entre els occitans d'aquesta terminació aplegats per Skok (§ 104) i Aebischer, quasi tots tenen -s- sonora incompatible amb *Cuixac*; si no és un *Cuscicacus villa aquitana* a. 838, potser igual a *Cussac* (Gironde) i 4 més al Llemosí i Alvernia.

Si aquests noms francesos vénen també de *Cossius* o són d'origen cèltic, podem deixar-ho enlaire. Però més aviat em decantaria per això últim, i a separar-los del tot de l'epònim de *Cuixà*. Crida ja l'atenció la semblança amb un *Cosaciacus* d'una inscr. de la Gàl·lia cisalpina (*C.I.L.* v, 7343), i un *Cossacionius* registrat a la Transalpina (XIII, 4166; i cf. Weisgenber, 130, 139). Però -iss- s'explicaria molt bé a base del cèltic *kokso-* 'peu', irl. ant. *cos* (*IEW*, 611, d'acord amb Pedersen i Thurneysen); un *Couxollus* (de terminació cèltica clara) es troba en una inscr. de la Narbonensis (XII, 1952, Holder I, 1153, i Whatmough, 55, 84); Horst Schmidt (*Z Celt Ph.* xxvi, 185 i 184), hi aplega *Cos-axtis*, empremta de terrisser, i la terminació -KOKSI, -SU, -SIE d'*Argento-koxu*, *Boncoxsi*, *Diacoxsi*. Jo diria que un vicus *Coctiacus* de la Sarthe (eccl. *Cenomannica*), en un precepte de Carlemany (Dom Bouquet, vol. v) és justament una forma d'aquest COXTACUM o COXACUM que cerquem, perquè també hi ha COXTUS NP en una inscr. de Bordeus (Holder, s. v.).

De tota manera si en aquests noms, -ACUM ens tira cap al cèltic, seria vana fantasia relacionar-hi el nostre *Cuixà*, que es mostra ben romà per la terminació -ANUM.

¹ Una notícia isolada, potser fundada i almenys curiosa, que veig en un doc. de 970, diu que van portar les relíquies de Sant Hilari, bisbe de Carcassona «a radicibus Pyr<en>aei montis, exque arcisterio *Coxiano*, in honore *agii stratiotis Urani* constructum». És sabut que aqueix mot *arcisterium* era alteració de *asceterium* < *archi-monasterium*, i que s'usava en baix llatí per *monasterium*. Ara bé, altres mots subratllats estan en grec, encara que el publicador no se'n doni: *ἀγίου στρατιώτης Οὐράνου*, o sigui 'del sant soldat Uranos'; i hi hagué diversos sant Hilari bisbes de Gàl·lia (potser vol dir el d'Arles?), i no sé que hi hagi cap sant *Urbanus*, sinó molts *Urbanus*: potser vol dir l'*Urbanus* que morí màrtir a Constantinoble, en temps de Valens, mj. S. IV, emperador d'Orient, i hi ha corrupció del nom en aquest sentit —o en l'altre, puix que *Urbanus* és llatí, i no grec com Bizanci i com aquest «stra-